

NAJČÍTANEJŠÍ SVETOVÝ ROMÁN

KEN
FOLLETT

PILIERE
ZEME

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

KEN
FOLLETT

PILIERE
ZEME

TATRAN

Z anglického originálu THE PILLARS OF THE EARTH,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Signet, an imprint of Dutton NAL.,
a member of Penguin Putnam Inc., New York 1990,

preložila Mária Kočanová.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2021

ako 5283. publikácia a 174. zväzok

edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie II.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval AldoDesign, Bratislava.

Zodpovedná redaktorka Katarína Jusková

Jazyková redaktorka Eva Mládeková

Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Copyright © 1989 by Ken Follett

Translation © Mária Kočanová 2021

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2021

ISBN 978-80-222-1179-6

*Venujem Marie-Claire,
zreničke môjho oka*

*Všetky postavy v tejto knihe sú vymyslené
a akákoľvek podobnosť so žijúcimi alebo nežijúcimi osobami
je náhodná.*

ÚVOD

Nič sa nestane, ako si naplánujete.

Piliere zeme prekvapili veľa ľudí vrátane mňa samého. Dostal som bol známy ako autor thrillerov. Ak získate úspech na knižnom trhu, je rozumné do konca života raz ročne vydať jednu knihu rovnakého žánru. Klauni by sa nemali pokúšať hrať Hamleta; rockové hviezdy by nemali skladať symfónie. Nemal som teda riskovať svoju reputáciu písaním niečoho, čo je mi cudzie a presahuje moje schopnosti. Navyše neverím v Boha. Nie som duchovný človek. Podľa môjho agenta je mojím najväčším tvorivým problémom to, že nie som trýznená duša. Posledné, čo by niekto odo mňa čakal, je príbeh o stavbe katedrály.

Preto teoreticky nehrozilo, že by som napísal *Piliere zeme* – a nechýbalo veľa, aby som ich nenapísal. Začal som, no nechal som to tak a nevrátil som sa k tomu desať rokov.

Stalo sa to takto.

Keď som bol malý chlapec, naša rodina patrila k puritánskej náboženskej skupine Plymouthskí bratia. Pre nás bol kostol prázdna miestnosť s radmi stoličiek okolo stola. Obrazy, sochy a akákoľvek iná výzdoba boli zakázané. Sekta odrádzala svojich členov od návštevy kostolov iných cirkví. Takže sa dá povedať, že som vyrastal v nevedomosti o európskom bohatstve veľkolepej sakrálnej architektúry.

Písaním románov som sa začal zaoberať približne v dvadsiatich piatich rokoch, keď som pracoval ako reportér pre londýnsky *Evening News*. Vtedy som si uvedomil, že som sa nikdy nezaujímal o okolité pamiatky a chýba mi slovná zásoba na opis budov, v ktorých prežívali dobrodružstvá moje postavy. Kúpil som si *Prehľad európskej architektúry* od Nicholasa Pevsnera. Kniha mi dala návod, ako sa mám dívať na stavby všeobecne a na kostoly špeciálne. Pevsner píše o gotických

katedrálach s obdivuhodnou vášňou. Tvrdí, že objav lomeného oblúka bol významnou historickou udalosťou, a riešenie technického problému – ako postaviť vyšší kostol – bolo geniálne.

Krátko po prečítaní Pevsnerovej knihy ma redakcia poslala do mesta Peterborough vo východnom Anglicku. Dávno som zabudol, o čom som mal vtedy písať, no navždy si zapamätám, čo som robil, keď som si splnil povinnosť. Na spiatočný vlak do Londýna som musel čakať hodinu, a tak – rozpamätajúc sa na Pevsnerov fascinujúci, zapálený opis stredovekej architektúry – som sa rozhodol navštíviť katedrálu v Peterboroughu.

Bol to nezabudnuteľný zážitok.

Katedrála v Peterboroughu má na západnom priečelí tri obrovské lomené oblúky budiace dojem vchodu pre obrov. Interiér je starší ako priečelie, nachádza sa v ňom arkádové stĺporadie s pravidelnými normanskými oblúkmi, pripomínajúcimi procesiu. Podobne ako v ostatných veľkých chrámoch, aj tu vás očarí ticho a krása. Ale zaujalo ma viac než len to. Vďaka Pevsnerovej knihe som získal predstavu o práci, čo vynaložili na jej stavbu. Oboznámil som sa s príbehom ľudského úsilia stavať čoraz vyššie a krajšie chrámy. Pochopil som úlohu tejto stavby v dejinách, v mojich vlastných dejinách.

Katedrála v Peterboroughu ma nadchla.

Návštevy katedrál sa stali mojím koníčkom. Vždy po niekoľkých mesiacoch som sa odviezol do nejakého starého anglického mesta, ubytoval som sa v hoteli a skúmal som tamojšie katedrály. Tak som navštívil Canterbury, Salisbury, Winchester, Gloucester a Lincoln, a každá z katedrál bola jedinečná, ku každej sa viazal zaujímavý príbeh. Väčšine ľudí stačia na prehliadku katedrály jedna-dve hodiny, no ja tam rád pobudnem aj niekoľko dní.

Históriu každej stavby odhaľujú samy kamene: prestávky a pokračovania v budovaní, poškodenie a rekonštrukciu, rozširovanie v časoch prosperity a zvečnenie zásluh bohatých ľudí na vitrážach, ktorí zveladenie katedrály financovali. Ďalší príbeh sa ukrýva za polohou katedrály v meste. Lincolnská stojí naproti hradu, cirkevná a vojenská moc tvárou v tvár. Od winchesterskej sa rozbieha úhľadná sieť ulíc navrhnutých stredovekým biskupom, ktorý sa rád vyhlasoval za mestského architekta. Saliburská sa v trinástom storočí presťahovala z obranného postavenia na kopci – kde dodnes možno vidieť pozostatky starej katedrály – na otvorené priestranstvo, naznačujúc, že nastal trvalý mier.

No podchvíľou ma prenasledovala otázka: Prečo ľudia postavili tieto svätostánky?

Odpovede sú jednoduché – pre Božiu slávu, pre márnomyseľnosť biskupov a podobne –, no mne nestačili. Stavba stredovekých katedrál bol jedinečný európsky fenomén. Stavitelia nemali dnešnú techniku, nepoznali matematiku stavebného inžinierstva a boli chudobní: ani najbohatšie kniežatá nežili pohodlnejšie ako povedzme väzni v moderných väzniciach. Napriek tomu vybudovali najkrajšie stavby, aké kedy vznikli, a postavili ich tak dobre, že pretrvali stovky rokov a dodnes ich môžeme skúmať a obdivovať.

Začal som čítať o týchto chrámoch Božích, no nestačilo mi, čo som našiel v knihách. Bolo v nich veľa estetického nadšenia nad samou stavbou, no málo o živých budovách. Potom som natrafil na knihu *Stavitelia katedrál* od Jeana Gimpela. Gimpel, čierna ovca medzi francúzskymi obchodníkmi s umením, bol rovnako ako ja otrávený debatami, či odchodza pôsobí esteticky. Jeho kniha sa zaoberala úbožiakmi žijúcimi v chatrčiach, ktorí tie fantastické diela postavili. Študoval výplatné listiny francúzskych kláštorov a zaujímal sa, kto boli stavitelia a koľko zarábali. Bol prvý, kto si napríklad všimol, že len zanedbateľná hrstka tých mien bola ženská. Stredoveká cirkev bola sexistická, no na stavbe katedrál sa nezúčastnili len muži, ale aj ženy.

Z ďalšej Gimpelovej práce *Stredoveké mechanizmy* som sa dozvedel, že stredovek bol obdobím veľkého technického rozvoja, keď sa sila vodných mlynov využívala na pohon širokej škály priemyselných mechanizmov. Krátko nato som sa začal zaujímať aj o všetky ostatné oblasti života v stredoveku. Začínal som nadobúdať obraz o tom, prečo sa budovanie okázalých katedrál zdalo ľuďom v stredoveku dôležité.

Vysvetlenie nie je jednoduché. Je to, ako keby sme chceli pochopiť, prečo ľudia v dvadsiatom storočí investovali toľko peňazí do výskumu vesmíru. V oboch prípadoch zohráva úlohu široká sieť vplyvov: túžba po poznaní, obchodné záujmy, politické súperenie a duchovné aspirácie ľudí pripútaných k zemi. Vytušil som, že túto sieť možno zmapovať iba jediným spôsobom: napísať román.

Približne v roku 1976 som mal načrtnutú kostru príbehu a asi štyri kapitoly. Poslal som ich svojmu agentovi Alovi Zuckermanovi a ten mi odpísal: „Vytvoril si tapisériu. Potrebuješ však sériu navzájom poprepájaných melodram.“

Keď sa k tomu teraz vraciam, uvedomujem si, že v dvadsiatich siedmich rokoch som nemohol napísať taký román. Bolo to, ako keď sa začínajúci akvarelista rozhodne namaľovať obrovskú olejomalbu. Spomínaná téma by mala byť spracovaná v knihe veľkého rozsahu, zachycujúcej obdobie niekoľkých desaťročí, čo by poskytovala široký obraz

života stredovekej Európy. V tom čase som písal oveľa menej ambiciózne knihy, a napriek tomu nedosahovali majstrovskú úroveň.

Upustil som od písania knihy o katedrále a sústredil som sa na ďalší nápad, thriller o nemeckom špiónovi vo vojnovom Anglicku. To bolo, našťastie, v mojich silách a kniha *Ucho ihly* sa stala mojím prvým best-sellerom.

Nasledujúcich desať rokov som písal thrillery, no naďalej som navštevoval katedrály a myšlienku napísať román na túto tému som nikdy nezavrhol. Oprášil som ju v januári roku 1986, keď som dokončil šiesty thriller *Medzi levmi*.

Moji vydavatelia znervózneli. Dožadovali sa ďalšieho špionážneho románu. Aj moji priatelia začali vyslovovať obavy. Vedia, že ma teší úspech. Nepatrím k spisovateľom, ktorí vlastný neúspech komentujú slovami, že ich kniha je dobrá, no čitatelia na ňu nedorástli. Píšem preto, aby som ľudí zabával, a teší ma, keď sa mi to darí. Neúspech by ma rozladil. Nikto sa ma nesnažil odhovoriť, ale mnohí ľudia nepriamo vyjadřili pochybnosti.

Mojím zámerom však nebolo napísať „náročnú“ knihu. Chcel som napísať dobrodružný príbeh so širokou škálou postáv: ctižiadostivých, nemorálnych, príťažlivých, hrdinských aj múdrych. Chcel som, aby sa bežný čitateľ nadchol romantikou stredovekých katedrál takisto ako ja.

V tom čase som mal zaužívaný spôsob práce, ktorý používam dodnes. Začínam osnovou príbehu, zaznačím si, čo sa stane v každej kapitole, a zhruba načrtnem postavy. No táto kniha bola iná ako tie predchádzajúce. Začiatok mi išiel ľahko, no ako sa v priebehu desaťročí príbeh rozvíjal a ľudia v ňom rástli a dospievali, zistil som, že je čoraz ťažšie vymýšľať nové zápletky v ich živote. Uvedomil som si, že napísať jeden dlhý príbeh je oveľa náročnejšie ako vytvoriť tri kratšie.

Hrdinom príbehu musel byť duchovný. To bola pre mňa výzva. Vedel som, že ma sotva zaujme postava sústredená na posmrtný život (to isté som predpokladal u čitateľa). Aby prior Philip pôsobil ľudskejšie, obdaril som ho praktickým, zemitým náboženským presvedčením, záujmom o ľudské duše tu na zemi, nielen v nebi.

Problémom bola aj Philipova sexualita. Od mníchov a kňazov sa v stredoveku očakávalo, že budú dodržiavať celibát. Očividne najdramatickejšie by teda zapôsobil jeho desivý boj s vlastnou žiadostivosťou. Ale pre túto tému som sa nevedel nijako nadchnúť. Vyrastal som v šesťdesiatych rokoch a srdcom navždy ostanem s ľuďmi, ktorí sa s pokúšením vysporiadajú tak, že mu podľahnú. Napokon som ho zaradil

k menšine, pre ktorú sex nie je podstatný. Je jedinou z mojich postáv, čo žijú v celibáte vyrovnané.

Nadviazal som kontakt so Jeanom Gimpelom, ktorý ma inšpiroval desať rokov predtým, a s úžasom som zistil, že býva nielen v Londýne, ale dokonca na mojej ulici. Najal som si ho za konzultanta a až do jeho smrti sme boli priatelia a stolnotenisoví súperia.

Do marca nasledujúceho roku (1987) som mal hrubo načrtnuté iba dve tretiny knihy. Rozhodol som sa, že to musí stačiť, a začal som písať.

Do decembra som mal hotových niekoľko sto strán.

Bolo to dosť znechucujúce. Pracoval som na knihe dva roky a výsledkom bol nedokončený príbeh a niekoľko kapitol. Nemohol som si dovoliť stráviť nad knihou zvyšok života. No ako postupovať ďalej? Mohol som ju odložiť a napísať ďalší thriller. Alebo som mohol zvýšiť tempo. Vtedy som mal vo zvyku písať od pondelka do piatka a v sobotu dopoludnia som sa zaoberal vybavovaním obchodnej korešpondencie. Približne od januára 1988 som začal písať od pondelka do soboty a poštu som vybavoval v nedeľu. Moja práca sa viditeľne rozrástla, čiastočne vďaka dňu navyše, no najmä preto, lebo som začal pracovať oveľa intenzívnejšie. Záver knihy, ktorý som nemal premyslený, bol vyriešený v náhlom záblesku inšpirácie, keď mi zišlo na um, že hlavné postavy zasadím do konkrétnej, všeobecne známej historickej udalosti – vraždy Thomasa Becketa.

Spomínam si, že prvú verziu knihy som dokončil v polovici toho istého roka. Vzrušenie a netrpezlivosť ma pobádali k čoraz usilovnejšej práci na vylepšovaní textu a zakrátko som už písal sedem dní v týždni. Zanedbával som pracovnú korešpondenciu, no v marci 1989, tri roky a tri mesiace odkedy som začal, bola kniha hotová.

Bol som vyčerpaný, ale šťastný. Mal som pocit, že som napísal výnimočné dielo, nie iba ďalší bestseller, ale kvalitný román pre širokú čitateľskú verejnosť.

S mojím názorom súhlasilo len zopár ľudí.

Moje americké „tvrdoväzbové“ vydavateľstvo William Morrow & Co vytlačilo približne rovnaký počet kusov ako pri knihe *Medzi levmi*, a keď sa predal ten istý počet výtlačkov, boli spokojní. Moji londýnski vydavatelia boli nadšenejší, lebo *Piliere* sa predávali lepšie než ktorékoľvek iné z mojich predchádzajúcich diel. No vydavatelia na celom svete si predovšetkým uľahčene vydýchli, že Follet konečne zavřil svoj bláznivý projekt a prepieklo sa mu to. Kniha nezískala nijaké ocenenie – dokonca nebola ani nominovaná. Niekoľkým kritikom sa veľmi páčila, no na väčšinu z nich nezapôsobila. Získala prvé miesto

v rebríčku bestsellerov v Taliansku, kde sú ku mne čitatelia odjakživa láskaví. Britské paperbackové vydanie bolo na prvom mieste jeden týždeň.

Začal som sa domnievať, že som urobil chybu. Možno to bude iba ďalšia kniha na prelistovanie, dobrá, ale nie mimoriadna.

Jeden človek však úprimne veril, že moje dielo je výnimočné. Môj nemecký vydavateľ Walter Fritzsche z vydavateľstva Gustav Lübbe dlho sníval o vydaní románu o stavbe katedrály. O tejto myšlienke dokonca hovoril s niekoľkými nemeckými autormi, no nič z toho nevzišlo. Preto ho veľmi zaujalo, čo píšem, a keď som mu poslal rukopis, mal pocit, že sa mu splnili sny.

Moje knihy až doteraz zaznamenali v Nemecku iba priemerný úspech. (Nečudo, veď zloduchovia v nich boli neraz Nemci.) Fritzsche bol nadšený, nazdával sa, že *Piliere* by mohli byť prelomová kniha a mohli by zo mňa urobiť najpopulárnejšieho autora v Nemecku.

Tomu som neveril dokonca ani ja.

Mal však pravdu.

Lübbe vydal knihu v brilantnej úprave. Uzavrel zmluvu s mladým výtvarníkom Achimom Kielom, aby navrhol obálku, ale ten nástojil na grafickej úprave celej knihy – pristupoval k nej ako k umeleckému dielu – a Lübbe mal odvahu pristúpiť na jeho koncepciu. Bol drahý, no podarilo sa mu sprostredkovať kupujúcim Fritzscheho pocit, že moja kniha je v čomsi jedinečná. (Niekoľko rokov robil grafické návrhy všetkých nemeckých vydaní mojich kníh a vytvoril návrh, ktorý Lübbe použil opakovane.)

Prvý náznak, že čitatelia vnímajú knihu ako niečo jedinečné, som pocítil, keď Lübbe publikoval oznam na oslavu 100 000 predaných výtlačkov. Okrem USA (ktoré majú tri razy viac obyvateľov ako Nemecko) som dosiaľ v nijakej krajine nepredal toľko výtlačkov v tvrdej väzbe.

Po niekoľkých rokoch sa *Piliere* začali zjavovať na zozname najdlhšie predávaných kníh a na zozname bestsellerov v Nemecku boli asi osemdesiat ráz. Čas plynul a kniha ostávala na zozname. (Až dodnes sa v ňom udržala viac ako tristo týždňov.)

Jedného dňa som si preveroval stav tantiém u amerického paperbackového vydavateľa New American Library. Tieto stavy sú naprogramované tak opatrne, aby zabránili autorovi dozvedieť sa, čo sa vlastne deje s jeho knihou, no po desiatkach rokov vytrvalého skúmania som sa ich naučil čítať. A všimol som si, že *Piliere* každý polrok zaznamenali predaj približne 50 000 výtlačkov. Pre porovnanie *Ucho*

ihly, podobne ako väčšinu mojich ďalších kníh, si za rovnaký čas kúpilo asi 25 000 čitateľov.

Overil som si predaj v Británii a zistil som, že aj tam je pomer rovnaký: *Piliere* zaznamenali dvojnásobne vyšší predaj.

Začal som si všímať, že v pošte od fanúšikov sa *Piliere* spomínajú častejšie ako moje iné romány. Pri autogramiádach v obchodoch som od čitateľov čoraz častejšie počúval, že *Piliere* patria k ich obľúbeným knihám. Veľa ľudí ma žiadalo, aby som napísal pokračovanie. (Jedného dňa sa dočkajú.) Niektorí tvrdili, že je to najlepšia kniha, akú kedy čítali. Taký kompliment som nedostal na nijaké iné dielo, čo som napísal. Istá britská cestovná kancelária ma oslovila, či by som pre nich nevymyslel dovolenku podľa *Pilierov zeme*. Začínalo mi to pripomínať kultový hit.

Napokon som pochopil, čo sa prihodilo. Sláva o mojej knihe sa šíri-la ústnym podaním. Vo svete kníh platí, že najlepšia reklama je tá, ktorú si nemôžete kúpiť: osobné odporúčanie jedného čitateľa druhému. A práve to predávalo *Piliere*. Je to vaša zásluha, milí čitatelia. Vydavatelia, agenti, kritici a ľudia, ktorí rozhodujú o literárnych cenách, túto knihu zvyčajne prehliadajú, no vy ste si ju všimli. Spoznali ste, že je iná, mimoriadna, a povedali ste to svojim priateľom; a chýr o nej sa postupne rozšíril.

A tak sa to stalo. Spočiatku sa zdalo, že som napísal zlú knihu a že som zlý autor; takmer mi to nevyšlo. Je to však moja najlepšia kniha a vy ste ju ocenili.

Som vám za to vďačný. Ďakujem.

KEN FOLLET
Stevenage, Hertfordshire
január 1999

V noci 25. novembra 1120 *Biela loď* vyplávala do Anglicka a potopila sa neďaleko Barfleuru spolu so všetkými cestujúcimi, okrem jedného.

... Plavidlo bolo jedným z najmodernejších vo vtedajšej námornej doprave, bolo vybavené všetkými vymoženosťami, ktoré v tých časoch poznali stavitelia lodí... Jeho stroskotanie sa zapísalo do dejín preto, lebo na palube bolo veľa významných ľudí: okrem kráľovho syna a dediča to boli dvaja kráľovskí ľavobočkovia, niekoľko grófov a barónov a väčšina členov kráľovskej domácnosti... Historický význam stroskotania spočíva v tom, že kráľ Henry ostal bez priameho dediča... čo priamo vyústilo do sporov o následníctvo a do obdobia anarchie, ktoré nasledovalo po Henryho smrti.

A. L. Poole: *Od Knihy účtovania po Magnu Chartu*

PREDSLOV

1123

Chlapec prišiel na popravu zavčasu. Bola ešte tma, keď sa ďalší traja či štyria vykradli z chatrče v plstených kapcoch ticho ako mačky. Tenká vrstva čerstvého snehu pokrývala mesto ako nový náter a ich šľapaje prvé poškvrnili jeho panenský povrch. Pomedzi drevené chatrče natisnuté na seba sa po uliciach plných zamrznutého blata uberali k tichému trhovisku, kde čakala šibenica.

Chlapci znevažovali všetko, čo si starší ľudia ctili. Pohrdali krásou a zhadzovali dobro. Zachádzali sa od smiechu pri pohľade na mrzáka, a keď zazreli doráňané zviera, ukameňovali ho na smrť. Chvastali sa zraneniami, vystatovali jazvami a nadchýnali sa znetvoreniami: chlapec bez prsta bol medzi nimi kráľom. Vyžívali sa v násilí, boli ochotní hnať sa míle za krviprelieváním a nikdy nevymeškali vešanie.

Jeden z chlapcov sa vymočil na popravné lešenie. Ďalší vybehol po schodíkoch, prešiel si palcom po hrdle a s odkvicutou hlavou strúhal desivé grimasy, parodujúc obesenca; ostatní obdivne ručali a dva psy, čo pribehli na trhovisko, sa k nim pridali štekotom. Najmladší chlapec bezstarostne zahryzol do jablka a jeden zo starších ho tresol do nosa a uchmatol mu jablko. Malý chlapec si vylial zlosť na zvierati, zdvihol ostrý kameň a šmaril ho do psa, ktorý so skučaním odkrивkal domov. Potom už nemali čo robiť, tak si všetci kvokli na suchý chodník pred bránou veľkého kostola a čakali, čo sa bude diať.

Za okenicami pevných domov z dreva a kameňa lemujúcich námestie zablikali sviečky. Bývali v nich majetní remeselníci a kupci, slúžky alebo učni zakurovali, ohrievali vodu a varili kašu. Čierna obloha osiavela. Domáci skláňali hlavy v nízkych vchodoch domov, vychádzali na ulicu v hrubých plášťoch zo zrebnej vlny a uzímení sa uberali dolu k rieke po vodu.

Zakrátko sa na trhovisko priknísala skupina mladíkov: sluhovia, robotníci a učni. Fackami a kopancami odohnali chlapcov spod priečelia kostola, potom sa opreli o ozdobné kamenné oblúky, škrabali sa, odplúvali si na zem a s nacvičeným sebavedomím sa bavili o smrti obesením. Ak bude mať šťastie, vyhlásil jeden, zlomí sa mu väz, len čo odvisne, a zomrie rýchlo a bezbolestne; no ak nie, bude tam visieť s červenou tvárou, bude otvárať a zatvárať ústa ako ryba na suchu, až kým sa nezadusí; ďalší doplnil, že zomieranie vtedy môže trvať tak dlho, kým chlap prejde míľu; a tretí zakontroval, že to môže dopadnúť ešte horšie, lebo raz videl obesenca, ktorému natiahlo krk na celú stopu, skôr než zomrel.

Stareny sa zhrčili na druhej strane trhoviska, čo najďalej od mládenčov, ktorí sa nezdráhali pokrikovať na vlastné staré mamy oplzlé poznámky. Stareny sa vždy budili zavčasu, hoci sa už nemuseli starať o bábätká ani o väčšie deti; ony zakladali oheň a zametali pred kozubom prvé. Zakrátko sa k nim pridala všeobecne uznávaná kapitánka, svalnatá vdova Sládková, ktorá vykotúľala na ulicu súdok piva tak ľahko, ako dieťa kotúľa pred sebou železnú obruč. Skôr než stihla zložiť veko, už pred ním čakal malý zástup zákazníkov s krčahmi a vedrami.

Šerifov zriadenec otvoril hlavnú bránu a vpustil sedliakov žijúcich v domoch pristavených k vonkajším mestským hradbám. Niektorí priniesli na predaj vajcia, mlieko a čerstvé maslo, iní si prišli kúpiť pivo a chlieb, podaktorí zastali na trhovisku a čakali na popravu.

Ludia podchvíľou naťahovali krky ako ostrážité vrabce a dvíhali zrak k hradu nad mestom. Videli, ako z kuchynského komína pomaly stúpa dym a v niektorom z úzkych okien kamennej pevnosti sa občas mihne plameň fakle. Potom, približne vtedy, keď slnko začalo stúpať spoza hustého sivého mraku, sa otvorila masívna drevená brána strážnice a vyšla z nej nevelká skupina ľudí. Na čele bol šerif na peknom čiernom cestovnom koni, za ním nasledovala kára ťahaná volmi a na nej sedel spútaný väzeň. Za károu klusali traja muži, a hoci im z diaľky nebolo vidieť tváre, oblečenie prezrádzalo, že jeden je rytier, druhý kňaz a tretí mních. Sprievod uzatvárali dvaja ozbrojenci na koňoch.

Všetci sa zúčastnili na zasadnutí súdu, ktoré sa konalo predchádzajúci deň v hlavnej lodi kostola. Kňaz prichytil zlodeja pri čine; mních spoznal strieborný kalich, ktorý bol majetkom jeho kláštora; rytier bol zlodejov pán a označil zlodeja za zbeha; a šerif ho odsúdil na smrť.

Zatiaľ čo pomaly schádzali dolu kopcom, pod šibenicom sa zhromaždil zvyšok mesta. Poslední prišli najvýznamnejší občania spolu s man-

želkami: mäsiar, pekár, dvaja garbiari, dvaja kováči, nožiar a výrobca lukov a šípov.

V zástupe vládla čudná nálada. Inokedy sa ľudia tešili na popravu. Odsúdený bol zvyčajne zlodej a oni nenávideli zlodejov so zápalom občanov, ktorí nadobudli majetok namáhavou prácou. No tento zlodej bol iný. Nik nevedel, kto je to, ani odkiaľ pochádza. Neokradol ich, ale kláštor vzdialený dvadsať míľ. A ukradol kalich zdobený drahokamami, nepredajnú drahocennosť – čo nebolo to isté ako ukradnúť šunku alebo nový nôž, či dobrý opasok, bez ktorých sa človek sotva zaobíde. Nemohli cítiť nenávisť k mužovi, ktorý spáchal taký nezmyselný zločin. Keď kára s väzňom vošla na trhovisko, len sem-tam niekto vykrikoval alebo zabučal, no osočovanie nevyznelo od srdca a iba malí chlapi sa posmievali oduševnene.

Väčšina obyvateľov nebola na súde, lebo ten sa nekonal vo sviatočné dni a všetci si museli zarábať na živobytie, takže zlodeja teraz videli prvý raz. Bol dosť mladý, medzi dvadsiatkou a tridsiatkou, mal normálny vzrast a stavbu tela, no vyzeral veľmi zvláštne. Pokožku mal bielu ako sneh na strechách, vypuklé zelené oči mu prenikavo svietili a farba jeho vlasov pripomínala oškrabanú mrkvu. Slúžky vyhlásili, že je škaredý, stareny ho ľutovali a malí chlapi sa rehúňali do popuku.

Šerifa všetci poznali, ostatní traja muži, ktorí spečatili zlodejov osud, boli cudzí. Rytier, tučný muž so žltými vlasmi, bol očividne významná osoba, lebo sa niesol na bojovom koni; mohutné zviera ho určite stálo toľko, čo stolár zarobí za desať rokov. Mních bol oveľa starší, mohol mať päťdesiat, ba možno aj viac, bol vysoký a chudý a na koni sedel zhrbený, akoby bol preňho život ťažkým bremenom. Najpozoruhodnejší bol kňaz v čiernej sutane, mladý muž s končistým nosom a s rozpustenými čiernymi vlasmi, nesúci sa na gaštanovom žrebcovi. Mal hrozivý jastriaci pohľad čiernej mačky, čo zavetrila hniezdo s myšimi mláďatami.

Jeden z malých chlapcov sa sústredil a oplul odsúdenca. Bol to dobre mierený zásah a trafil ho presne medzi oči. Muž zavrčal nadávku a vrhol sa k chlapcovi, no zadržali ho povrazy, ktorými bol pripútaný k bokom káry. Incident by nebol sám osebe pozoruhodný, keby muž neprehovoril normandskou francúzštinou, jazykom pánov. Znamená to, že má vznešený pôvod? Alebo je len ďaleko od domova? Na to nik nevedel odpovedať.

Kára ťahaná volmi zastala pod popravným lešením. Šerifov zriadenec vyliezol na káru so slučkou v ruke. Väzeň sa začal brániť. Chlapi jasali – boli by sklamaní, keby odsúdenec ostal pokojný. Muža ob-

medzovali v pohybe povrazy, ktorými mal spútané zápästia a členky, no mykal hlavou zboka nabok, uhýbal pred slučkou. Po chvíli obrovský šerifov zriadenec odstúpil a udrel odsúdenca do brucha. Muž sa predklonil s vyrazeným dychom, šerifov zriadenec mu zaraz navliekol slučku na krk a zatiahol ju. Potom prehodil povraz cez kladku, zoskočil na zem, napol povraz a upevnil voľný koniec na hák v dolnej časti lešenia.

Nadišiel vrcholný okamih. Keby sa odsúdenec mykal ďalej, urýchlil by svoj koniec.

Ozbrojenci rozviazali mužovi nohy a nechali ho stáť na káre s rukami spútanými za chrbtom. Dav stíchol.

V takej chvíli popravu zvyčajne niečo narušilo: rozvrieskala sa väňova matka alebo jeho žena vytiahla nôž a rozbehla sa k pódiu, aby v poslednej sekunde zachránila manžela. Niekedy sa odsúdenec dovoľával Boha a prosil ho o odpustenie alebo preklínal svojich katov, až ľuďom tuhla krv v žilách. Ozbrojenci preto zastali po stranách lešenia, pripravení poradiť si s prípadnou výtržnosťou.

Vtedy väzeň začal spievať.

Mal vysoký, veľmi čistý hlas. Spieval po francúzsky, no aj tí, ktorí nerozumeli slovám, si podľa smutnej melódie domysleli, že jeho pieseň je o smútku a strate.

*Škovránok v poľovnickej sieti
zaspieval sladšie ako včera,
akoby vábnej melódii
dodala krídla nádej, viera.*

Ako spieval upieral pohľad na kohosi v dave. Ľudia sa rozostúpili a všetci uvideli tú, ktorú hľadal.

Bolo to asi pätnásťročná dievča. Keď sa na ňu ľudia dívali, čudovali sa, prečo si ju nevšimli skôr. Mala dlhé, husté, bohaté tmavohnedé vlasy, čo jej na čele vybiehali do trojuholníka, ktorému sa ľudovo hovorilo diablov roh. Mala pravidelné črty tváre a zmyselné plné pery. Starejším neušiel jej široký driek a ťažké prsia, zhodli sa, že je v druhom stave, a domysleli si, že otcom jej nenarodeného dieťaťa je odsúdenec. No všetci ostatní si všimli iba jej oči. Mohla byť pekná, no mala hlboko vsadené jasné oči neuveriteľne zlatej farby, také oslnivé a prenikavé, že keď sa na vás pozrela, jej pohľad sa vám zapichol priamo do srdca a museli ste sa odvrátiť od strachu, aby neodhalila vaše tajomstvá. Mala na sebe roztrhané šaty a po pekných hebkých lícach jej stekali slzy.

Pohonič na káre nedočkavo pozrel na zriadenca. Ten uprel zrak na šerifa a čakal, kedy prikývne. Mladý kňaz so zlovestným pohľadom netrzeplivo drgol do šerifa, no ten si ho nevšímal. Nechal väžňa spievať ďalej. Nastala desivá odmlka a škaredý muž s príjemným hlasom na okamih zastavil smrť.

*S úlovkom kráča krutý lovec,
vtáčatko dáva zbohom svetu,
ostane z neho hŕstka peria,
no jeho pieseň bude znieť tu.*

Keď sa pieseň skončila, šerif pozrel na zriadenca a prikývol. Zriadenec skríkol: „Hijó!“ a švihol vola povrazom po boku. Vzápätí pohonič zapráskal bičom. Vól vykročil, väžeň na káre sa zatackal, kára sa pohla a muž odvisol. Povraz sa napol a zlodejovi sa s rupnutím zlomil väz.

Ozval sa výkrik a všetci pozreli na dievča.

Nevykrikla ona, ale nožiarova žena vedľa nej. Bolo to však kvôli dievčaťu. Padlo na kolená pod šibenicou s vystretými rukami; jej postoj predznamenal kľatbu. Ľudia od nej v strachu odstupovali: všetci vedeli, že kľatby nespravodlivo odsúdených bývajú mimoriadne účinné, a oni mali pocit, že na tejto poprave nie je čosi s kostolným poriadkom. Malí chlapi zmeraveli od strachu.

Dievča obrátilo uhrančivé zlaté oči k trom neznámym – rytierovi, mníchovi a kňazovi – a zvučným hlasom vyrieklo tieto hrôzostrašné slová: „Preklínam vás chorobou a zármutkom, hladom a bolesťou; nech váš dom pohltia plamene a vaše deti zomrú na popravisť; nech sa darí vašim nepriateľom; nech zostarnete v smútku a sklamaní a zomriete v špine a utrpení...“ Pri posledných slovách dievčina siahla do vreca na zemi vedľa svojich nôh a vybrala živého kohúta. Zneuzdania mala v rukách nôž a jediným šmiknutím odrezala kohútovi hlavu.

Zatiaľ čo z odrezanej hlavy ešte striekala krv, hodila bezhlavého kohúta na kňaza s čiernymi vlasmi. Netrafila, no krv z kohúta ostriekala čiernovlasého kňaza aj mnícha a rytiera po jeho pravici a ľavici. Všetci traja muži sa s odporom odvrátili, no krv ich zasiahla a rozprskla sa im na tvárach a odevoch.

Dievča sa obrátilo a ušlo.

Zástup sa pred ňou rozostúpil a potom opäť zavrel. Nakrátko zavládla panika. Šerifovi sa konečne podarilo upútať pozornosť ozbro-